

9.1091

סילוף מהותי

מאמרה של אייל כפכפי "מה כתב הרכבי לגיבלי ומה 'ציטט' טבת בספרו קלב"ך" (דבר, 16.10.94) ניצב כולו על סילוף מהותי. בפתח דבריה היא כותבת: "טבת ניסה להראות, בניגוד לאמת ההיסטורית, שלבון הורה להרכבי לעשות מבצע פיצוץ בגשר מעאן על-ידי סוכנים ערבים (קת"ם) בראשית פברואר 1954, ורק הודות להתערבותו של משה דיין נמנעה הפעולה. הרכבי ניסה להפריך את התמונה שצייר טבת, אשר לפיה הוא, הרכבי ופנחס לבון, היו קיצונים מדיין המתון, שנעקף על-ידי השר וראש אמ"ן". להוכחת דבריה היא מביאה את מכתבו של הרכבי לגיבלי מ-3 בדצמבר 1954 בשלימותו, ומאשימה אותי שבספרי הבאתי אותו מכתב בשינויי-אות ובהשמטות מגמתיות.

המכתב הזה אינו תופס כלל מקום מרכזי בספרי, כפי שמתקבל ממאמרה של כפכפי. הוא מצוטט בנספח המקורות וההערות, ונכלל בהערה 2 לפרק החמישי הדין במסקנתה של ועדת אולשן-דורי "שמתוך מהלך החקירה נראה לנו כי הלך רוחו של שר הביטחון (לבון) היה לקו של אקטיביזם". הערה זו מביאה אסמכתאות למסקנתה של הוועדה: עדותם של איסר הראל ואפי עברון, מכתבו של עו"ד יעקב ש' שפירא לשר הביטחון פנחס לבון בעניין עדויות גיבלי בפרשת טוביאנסקי וכמו כן אותן שורות ממכתבו של הרכבי לגיבלי מ-3 בדצמבר 1954, שעליהן הסתמכה הוועדה כשקבעה שלבון נקט "קו של אקטיביזם".

לוא ביקשתי, כלשונה של כפכפי, להציג את דיין "כאיש המתון, המעכב בעד מבצעי הטירוף של לבון", יכולתי להסתפק בדברי הרכבי עצמו, הכותב שהוא חשש "מכשלון הפעולות" שהוצעו אז ואף הרגיש את "הקשיים והסכנות" הכרוכים בהן. ובאותה נשימה הוסיף הרכבי: "משה (דיין) הטיל משקלו נגדן ולבון קבע שאין לבצע". כדי לשפר את תדמיתו של דיין על חשבון תדמיתו של הרכבי לא היה עלי איפוא להיתלות בקוצו של יו"ד כה דרמטי ולהפוך את "ליבי" (של הרכבי) ל"ליבו" (של דיין).

מה צר שטעות זו בקריאת כתבי-היד הזעיר והלא כל כך נהיר של הרכבי במכתב המקורי, שהתפורר בחלקו, הפכו בדמיונה של כפכפי למזימת ודון להרשיע באמצעותה את לבון ולמעט מדמותו של הרכבי.

הרכבי כלל לא זכר את המכתב הזה. אני הפנית אליו את תשומת ליבו ולפי בקשתו שלחתי לו תצלום. לימים גילה ככל הנראה בניירותיו העתק יותר ברור (ושלם) שלו. אולם הוא לא העיר לי, לא בעל פה ולא בחליפת הכתובים הארוכה בינינו, על טעותי זו. אין איפוא ספק, שהוא הבין שמכתבו הובא בספרי כאסמכתה לקביעת ועדת אולשן-דורי ולא לשום מטרה אחרת.

כך או אחרת, דווקא מאמרה של כפכפי והמכתב שהיא מביאה בשלמותו מוכיחים – ויש לכך הוכחות נוספות לרוב – שלבון דגל בכוחנות מופלגת והיה מוכן, כלשון שרת, ל"מעשי טירוף".

שבתי טבת, תל-אביב